

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СИМПОЗИУМ «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ І СЕРБИ»

29-30 вересня 2009 року з нагоди 205-ої річниці заснування Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відбувся **Міжнародний науковий симпозіум «Харківський університет і серби»** - перший науково-культурний захід, що відкриває низку креативних проєктів, задуманих у контексті відродження давнього українсько-сербського культурного співробітництва, котре має багаті традиції не лише в гуманітарній галузі, а й у багатьох інших наукових сферах. Організаторами симпозіуму були: *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*, зокрема, *Центр болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, *Белградський університет* та *Новіпазарський державний університет*.

До участі в цьому першому масштабному міжнародному симпозіумі долучилися відомі науковці з Сербії та України. У рамках **I-ого пленарного засідання** (20 вересня 2009 року) з вступним вітальним словом до учасників звернувся **ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, член-кореспондент НАН України, професор В. С. Бакіров**, а також **ректор Новіпазарського державного університету професор Чемал Долічанин**. Увагу учасників симпозіуму привернула надзвичайно цікава в інформативному плані, концептуальна доповідь **професора, доктора історичних наук Володимира Кравченка та кандидата історичних наук, доцента Сергія Страшнюка «Про балканське походження та «сербський» проєкт В. Н. Каразіна 1804 року»** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*), що дала змогу переосмислити релевантні питання міжслов'янської, зокрема балкансько-східнослов'янської культурної взаємодії з погляду сьогодення, а також деякою мірою заповнити існуючі лакуни в галузі фактичних знань та сучасних уявлень про згадану проблематику.

У рамках роботи **I-ої секції: «Історичні зв'язки Харківського університету з сербами»** (20 вересня 2009 року) - була детально представлена проблематика, стосовна кола питань наукового співробітництва сербів з Харківським університетом у різні історичні епохи. Так, **доктор філологічних наук, доцент Деян Айдачич** (*Київський національний університет імені Т. Шевченка*) виступив з оригінальною філологічною розвідкою про короткий філософсько-містичний роман **«Кандор» Атанасія Стойковича**, - майбутнього викладача й ректора Харківського університету, - в контексті історії ідей: з погляду монотеїстичних релігійних вірувань та роздумів про філософію природи.

Кандидат історичних наук, доцент Сергій Страшнюк (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) говорив про сербські підвалини Харківського університету: він, зокрема, поглибив існуючі знання про **Атанасія Стойковича**, представивши аналіз нових документів про

прихід останнього на посаду професора теоретичної й практичної фізики завдяки протекції графа Северина Потоцького, про діяльність ученого в період з 1803 по 1813 рік як професора, декана, проректора, ректора, члена Шкільного комітету й секретаря Ради університету.

Фігуру філософа *Андреї Дудровича*, іншого серба, котрий був професором Харківського університету, а протягом короткого терміну й ректором, - схарактеризували **професор, доктор філософських наук Іван Карпенко** і **доцент, кандидат філософських наук Сергій Голіков** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*). У доповіді представлений зв'язок *А. Дудровича* з його покровителем *І. Шадам*, розглянуті фази його філософських учень – від німецької класичної філософії до релігійної містики. Належну увагу доповідачі присвятили його діяльності, пов'язаній зі студентським релігійним товариством й розбудовою католицької церкви.

Доповідь **кандидата історичних наук, доцента Оксани Ручинської** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) була присвячена діяльності **Володимира Францевича Ціха**, який стояв біля витоків харківського антикознавства.

Особливості чорногорської місії географа й геолога Єгора Ковалевського, яку останній здійснював на запрошення владики Негоша, висвітлив **молодший науковий співробітник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Артем Григор'єв. Є. Ковалевський** шукав золото біля Скадарського озера й села Златице, об'їхав багато інших областей, після чого написав про цю подорож твори «Чотири місяці в Чорногорії» та «Чорногорія (в геологічному відношенні)». У згаданих розвідках даються ґрунтовні геологічні характеристики цих територій, до яких додається й колекція мінералів, які особисто зібрав **Є. Ковалевський**.

Кандидат історичних наук, доцент Ольга Павлова (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) основну увагу приділила діяльності сербського **роду Вучичевичів на Слобожанщині**, а **доктор історичних наук, професор Олександр Каплін** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) присвятив свою доповідь долі психолога й психіатра **Н. В. Країнського** в період перебування останнього в Харкові та його роботі в Харківській клініці на Сабуровій дачі, дослідженням епілепсії, його лікарській діяльності в часи російсько-японської війни та в еміграції в Сербії, де він обіймав посаду професора університету на кафедрі психіатрії й експериментальної психології. Після Другої світової війни **Н. В. Країнський** повернувся до СРСР, де невдовзі й помер.

У своїй змістовній розповіді про **святителя Іоана (Максимовича) професор, кандидат історичних наук Сергій Куделко** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) репрезентував цю визначну постать сербського походження у її зв'язках із Харковом. **Професор, доктор історичних наук, дослідник російської еміграції на Балканах, Володимир Козлітін** (*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*) розповів **про долі деяких**

харків'ян в еміграції в Королівстві сербів, хорватів і словенців.

Ігор Болотний та Крістіна Пастухова (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) висвітлили деякі *найважливіші аспекти співробітництва Харківського та Сараєвського університетів* у період з 1969 по 1991 роки.

Не менш ґрунтовною й змістовною була робота *II-ої секції* під загальною назвою «*Сербістика у Харківському університеті*» (29 вересня 2009 року). Згадана секція безпосередньо репрезентувала різні іпостасі прямих та непрямих зв'язків розвитку харківської філологічної науки з сербською тематикою. Так, наприклад, у доповіді кандидата філологічних наук, професора Єфросинії Широкоград (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) широко висвітлювався внесок відомого філолога П. О. Лавровського в розвиток *лексикографії сербської мови*, аналізувалося загальне значення, здобутки й недоліки цієї копіткої праці з великої історичної дистанції, - з погляду норм і засад сучасної лексикографічної науки.

Сербський фольклор як невід'ємна складова лінгвістичних досліджень харківської школи синтетичного характеру, котрі вже стали класичними, представлено в колективній доповіді професора, доктора філологічних наук Володимира Калашника та кандидата філологічних наук, доцента Людмили Педченко (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) «Сербський фольклор у дослідженнях О. О. Потебні». До цієї ж рубрики можна віднести й змістовну доповідь кандидата філологічних наук, провідного наукового співробітника Оксани Микитенко «М. Ф. Сумцов як дослідник сербських мотивів балади про «сестру-отруйницю» (Інститут мистецтвознавства, етнографії та фольклористики імені М. Т. Рильського НАН України, м. Київ).

Лінгвістичні дослідження видатного українського славіста ХХ століття, академіка АН УРСР, члена-кореспондента АН СРСР Л. А. Булаховського, який починав свій науковий шлях і великий відрізок свого життя провів саме в Харкові, були предметом декількох доповідей. Так, зокрема, з доповіддю «Сербістика в науковій спадщині Академіка Л. А. Булаховського (харківський період)» виступила кандидат філологічних наук, доцент Вероніка Ярмак (Дипломатична академія при Міністерстві закордонних справ України, м. Київ). У центрі уваги доповідача – сербська мова як наскрізна домінантна тема або як компаративний фон більшої частини наукових студій Л. А. Булаховського, а надто досліджень, стосовних акцентологічної проблематики, опублікованих чи принаймні задуманих ще протягом харківського періоду діяльності останнього. Такий інтерес зумовлений насамперед тією обставиною, що сербська мова, чи не найбільшою мірою з усіх сучасних слов'янських мов, віддзеркалює і зберігає акцентологічні особливості праслов'янської мови.

Іншу іпостась сербістичних уподобань знаного славіста схарактеризувала Мирослава Карацуба (Інститут мистецтвознавства, етнографії та

фольклористики імені М. Т. Рильського НАН України, м. Київ) у доповіді «**Академік Л. А. Булаховський як дослідник сербського народного епосу**». Доповідач акцентувала увагу головним чином на довершених зразках наукового аналізу, проведеного Леонідом Арсенійовичем вже не на ґрунті чисто мовних фактів, а на матеріалі сербських епічних творів – так званих **юнацьких пісень** (докосовських і косовських, пісень про Марка Королевича, пісень про Якишичів, пісень про гайдуків та ускоків; балад та ліричних пісень) у перекладах видатних майстрів українського поетичного слова – І. Франка, М. Старицького, М. Рильського, Л. Первомайського.

Чисто філологічну сербістичну тему вдало доповнили доповіді **професора, доктора історичних наук Сергія Посохова** (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) «**Сербські сюжети у працях історика Амфіана Лебедева**» та кандидата історичних наук, доцента **Сергія Лимана** (Харківська державна академія культури) «**Проблеми середньовіччя у творчості М. С. Дринова**».

На II-ому пленарному засіданні (30 вересня 2009 року) були заслухані доповіді **доктора історичних наук, професора Степана Віднянського** та кандидата історичних наук, наукового співробітника **Оксани Іваненко** «**Сербія та серби у дослідженнях учених історико-філологічного факультету Харківського університету (друга половина XIX – початок XX ст.)**» (Інститут історії НАН України, м. Київ).

Гість із Сербії, відомий представник сербської математичної школи, **доктор математичних наук, професор Чемал Долічанин** (Новіпазарський державний університет, Республіка Сербія) ознайомив учасників симпозіуму зі своєю доповіддю на тему: «**Академік Ніколай Салтиков і розвиток математичної науки в Югославії**».

Цього ж дня відбулося підведення підсумків роботи секцій та обговорення перспектив проведення наступних наукових симпозіумів у Харкові та Белграді.

Ще одним знаковим заходом, проведеним у рамках міжнародного наукового симпозіуму «Харківський університет і серби», стала **презентація третього тому українсько-сербського збірника «Украєс»**, яку провів **доктор філологічних наук, головний редактор** вищезгаданого видання **Деян Айдачич** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Він детально ознайомив присутніх з основними рубриками випуску – «Милорадовичі в Україні»; «Українські літературознавці про Драгослава Михайловича»; «Мілета Проданович – письменник і митець», - а також окреслив тематику наступного випуску «Украєсу», котрий якраз і буде присвячений роботі цього симпозіуму.

На жаль, цього разу прибули не всі сербські гості-учасники симпозіуму, на яких особливо чекали: зокрема, доктор історичних наук, професор Белградського університету **Мирослав Йованович**, доктор історичних наук, професор Белградського університету **Татьяна Суботін-Голубович** та інші вчені.

Насамкінець варто підкреслити, що перший **Міжнародний науковий**

симпозіум «Харківський університет і серби» пройшов на надзвичайно високому науковому рівні. Хочеться сподіватися, що до участі у наступних симпозіумах, присвячених цій тематиці, зможуть належним чином долучитися й науковці з Сербії: це дозволить не лише суттєво розширити тематичні обрії, а й відчутно збільшити масштаби наукового аналізу даної проблематики.

Необхідно також окремо відзначити виняткову роль **доктора філологічних наук, доцента Деян Айдачича** (м. Київ) та **директора Центру болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидата історичних наук, доцента Сергія Страшнюка** (м. Харків) в організації та проведенні симпозіуму.

Ярмак В. І.

ТРАВНЕВА ПРЕЗЕНТАЦІЯ

28 травня 2009 року на Кафедрі слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (і саме за ініціативою цієї кафедри) відбулася презентація нової книги Юлії Леонідівни Булаховської «Вибрані твори: оповідання, спогади, есе» (Київ, видавництво Вадима Карпенка, 2009).

Чому саме її і чому саме цієї книги? На це є декілька причин, оскільки Ю.Л. Булаховська є славісткою за фахом і випускницею Київського університету; була у свій час його аспіранткою. Тут вона 1956-го року (теж у травні) захищала кандидатську дисертацію «Розвиток реалізму в творчості Елізи Ожешко кінця 60-х – середини 80-х років XIX сторіччя». Тут на відділенні славістики певний час дослідниця читала певні нормативні курси й спецкурси з теорії польської літератури (це її прямий фах), а також польсько-українсько-російських літературних взаємин різних періодів.

І зараз (вже як доктор філологічних наук, професор, академік АН вищої освіти України, багаторічний науковий співробітник Інституту Літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України) бере участь у роботі Вчених Рад Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка як опонент при захисті кандидатських і докторських дисертацій, при обговоренні вузівських Програм, зокрема, зі славістики, при рецензуванні наукової продукції Київського університету. Працює як Голова Державної комісії по випуску університетських студентів славістичного профілю. Праці Ю.Л. Булаховської постійно друкуються в університетських філологічних виданнях, зокрема, у збірниках «Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського», «Полоністичні студії», «Русская література. Исследования», «Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики», «Проблеми семантики слова, речення та тексту» тощо. Ю.Л. Булаховська чимало друкується і в галузі художньої літератури (оповідання, спогади, есе), за що має нагороду Спілки письменників України